

KOSMATY (109) ai

kosmaty (108), **kosmat** (1).

o oraz a jasne.

comp kosmatszy (2).

sg m N kosmaty (35). ◇ G kosmat(e)go (3). ◇ A kosmaty (3), kosmat(e)go (4). ◇ I kosmatym (4). ◇ L kosmatym (1). ◇ f N kosmatå (10); -å (7), -(a) (3). ◇ G kosmatěj (2); -ěj (1), -(e)j (1). ◇ A kosmatå, kosmatszą (5). ◇ n N kosmat(e), kosmatsz(e) (7), kosmato (1); ~ (attrib) kosmat(e) (2); ~ (praed) kosmat(e) (6), kosmato (1); -(e): -o Mącz (3 : 1). ◇ pl N m an kosmaci (2). ◇ subst kosmat(e) (12). ◇ G kosmatych (4). ◇ A m pers kosmat(e) (1). ◇ m an kosmaté (1). ◇ subst kosmaté (13); -é (1), -(e) (12). ◇ I f kosmatymi (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII w.

Przymiotnik od „kosm” ‘włosy’:

1. Pokryty włosami, wlochaty, kudłaty; pilosus Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; hirtus BartBydg, Mącz, Cn; hirsutus Mącz, Calag, Cn; villosus Mącz, Calep, Cn; comans, comatus, crinitus, lanuginosus Mącz, Cn; hispidus Calep, Cn; acersecomes Calep; capillatus, caesariatus, comosus, fibratus, hirtuosus, hispidosus, lanatus, pexus, vestitus Cn (106) : Mymer¹ 28; BartBydg 70; Crinitus WłoiŃty/ KoŃmåtý. Mącz 68d, 158b, 300a, 496d; Calag 388a; Który [skop rogaty] Ńciéłzkåmi bieżåc kołå nawiéłtłżego/ KoŃmåtý Cynozury przedŃię nie zołtåie. KochPhaen 9; Calep 806a, 1124a.

W przeni (3) :

Wyrażenia: »kosmata gwiazda« = kometa; crinita stella Mącz (3): Cometa. KoŃmåtå/ Kudłåtå gwiazdå/ Kometå. Mącz 61a, 68d, 308a.

a. O ludziach i zwierzętach, futrach: zaroŃnięty, owłosiony, nie ogolony, kudłaty, mający gęste i długie włosy; intonsus Mącz; criniger Cn (66) ; March¹ A2 [4 r.]; Felchus ięft woł albo byk morzki, å Ńkora iego koŃmatha płtra zbiałych y z czarnych włofow FalZioł IV 29c; BielŻyw 47; bywaiå [nietopyrze] koŃmaci y maiå włzy å Ńkrzydłå ptałze. GlabGad C, N8v, P5, P7; March³ T7, T7v; HistAl K6v; BielKron 8, 14 [2 r.], 14v, [84²]v, 277v (11); KochSat A2; Mącz 47d, 60d, 156d [2 r.], 300a, 373c, 458b; SienLek 29v, 186, 187v; RejPos 56v; RejZwierc 156; SkarŻyw 29, 373 [2 r.]; MWilkHist Gv; KlonŻal B2v; KochBr 151; PudłFr 75; Więć ktore w żimnieyłzym kråiu żwierżetå chowåć Ńię miåły/ tym koŃmåtłżå/ å gęłtłżå Ńkorę [Epimeteusz] obmyŃlił. GórnRozm Nv, Nv; KochProp 12; Calep 15b, 133b, 484b, 485a, 489a, 980b; OstrEpit A3; KlonFlis Cv.

W porównaniach (5): przyłzedł k nim człowiek niektery bårzo wielki dziki å koŃmåtý iåko wieprz HistAl K6v; RejWiz 141v, 166; RejFig Bb2v; Y wyłzedł pierwłzy [z bliżnił] liłowåtý/ å był włzytek iåko odzienie koŃmåtý BudBib Gen 25/25.

W charakterystycznych połączeniach: kosmata(-y, -e) broda, cap, człowiek (2), goleni (2), jelen, mąż, niedźwiedz, nogi (2), owca (2), piersi (3), ręce (3), robak (4), skor(k)a (8), uszy (5), wilk (2).

Zestawienie: »kosmaty(-a) towar, rzecz« = futro [szyk 3 : 2] (4 : 1): KłosAlg G2; twoy pan niechcial poslow mich przepułczycz przes ziemye swå do Moskwj ktorem ya chcial poflacz dla rzeczi koŃmatich yako dla soboly byelek LibLeg 11/10; Homel żiemniå ięft pożyteczna w vrodzay y w miod/ tåkież w koŃmåtý thowar BielKron 431, 430; BielSpr 66v.

Szereg: »kosmaty i porosły« (1): Pierfi kořmate y porořle vkażuią cřłowieka mąđrego, ale ku nauce trudnego *GlabGad* P4v.

b. *O rořlinach: pokryty włoskami, szorstki* (18) : PRzerwipęp ięřth ziele podobne pięćperřtowi iedno iże ma liedm liřtow á wřitki kořmate *FalZioř* I 145d, I 37a [2 r.], 38c, 92c, 95b, 103a [2 r.] (12); *Mqcz* 60d, 300a; *PaxLiz* E4.

W przeciwstawieniu: »gładki ... kosmaty« (1): Yedny gładkie á drugie kořmate kařtany. *Mqcz* 40a.

W charakterystycznych pořczeniach: kosmata(-y) gařzka, korzeń (2), *list(ek)* (4).

Szereg: »kosmaty, (albo) włochaty« [szyk 1 : 1] (2): Kořmaty albo włochaty korzeń ábo Cebulá. *Mqcz* 125c, 183c.

c. *O tkaninach i odzieży: pokryty włoskami, puszysty* (9) : řuknia iey [żony *Marchořta*] byřá kořmata á rozerwána [*tunica eius erat pilosa et dirupta*]. *March*¹ A2 [*idem*] *March*³ T7v; *WyprKr* 85v; *Amphimalla*. To co ná obie řtronie kořmate yeřt/ yáko bywáya gunie na obie řtronie kudřáte. *Mqcz* 8a; *Heteromaschalon*, Co ná yedney tilko řtronie kořmato yeřt. *Mqcz* 155c, 142d; *Calep* 64a, 362b.

Szereg: »włosiaty i kosmaty« (1): Odzienie włoiáte y kořmate/ Guniá. *Mqcz* 103d.

2. *Wyrażenie przyimkowe w funkcji przysłówka: »z kosmatym« = z czubem, z naddatkiem, ponad miarę, obficie* (3) : A mámkę teř s pięřtunką przyřtroy miłořniczkę. [...]. Dayže iey ieřć [...]. A niř onych tłuczeńcow s kořmatym odpráwiřz/ Wierz mi iř prořną folgę pod mieřzek podpráwiřz. *RejWiz* 57; Láđáco powiáđáia/ przy łožu řiedzęcy/ Miod/ Wino/ Máłmázya/ s kořmatym pijęcy. To bęđá pić máciorki/ páni młoda mdleie/ [...] Popiwiřzy řie to řtroia/ rozliczne fortele *BielSat* D2v [*idem*] *BielRozm* 27.

Synonimy: **1.a.** *kudřaty*; **b.** *włochaty*; **c.** *włochaty, włosiaty, włosisty*.